

Poprečnina v gotovini plačana.

ŠTEV. 10.

LETNIK XXIX.

NARODNI GOSPODAR

**GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“
V LJUBLJANI.**

V LJUBLJANI, DNE 15. OKTOBRA 1928.

TISK ZADRUŽNE TISKARNE V LJUBLJANI.

VSEBINA: Dr. J. B.: Posojilnice in čekovni promet z Zvezo. — Dr. Valencič: Likvidnost pri naših posojilnicah. — A. Kralj: Iz mariborskega združnega registra. — Dr. Vlado Valencič: Zadružni dnevi nemških konzumnih društev v Essenu. — Vprašanja in odgovori. — Zadružništvo, — Gospodarstvo.

Priloga „Narodnega Gospodarja“ št. 10, I. 1928.

Za vsa objavljena vabila, pri katerih ni izrecno drugače določeno, velja določba: Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in pri istem dnevnem redu drugi občni zbor, ki veljavno sklepa ne glede na število navzočih članov.

Izvanredni občni zbor Posojilnice pri sv. Lenuartu v Slov. gor., r. z. z. n. z., se vrši dne 26. oktobra, v slučaju nesklepčnosti pa dne 16. novembra 1928, ob 1. uri popoldne v zadružni pisarni. 1. Sprememba pravil po čl. 262. fin. zak. za l. 1922/23., 2. Slučajnosti.

Občni zbor Kmetijskega društva v Strohinju, r. z. z. o. z., se bo vršil 28. oktobra 1928. ob 16. uri pop. v Strohinju h. št. 48., 1. Čitanje zapisnika zadnjega obč. zbora. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Odobrenje računskega zaključka za l. 1927. 4. Volitev načelstva in nadzorstva. 5. Slučajnosti.

Redni občni zbor Hranilnice in posojilnice v Sv. Petru v Sav. dol., r. z. z. o. z., se vrši dne 28. okt. t. l. ob 9. uri dop. v uradnih prostorih., 1. Potrjenje rač. zaključka za l. 1926, in 1927. 2. Sprememba pravil. 3. Volitev načelstva in nadzorstva. 4. Slučajnosti.

Redni občni zbor Nabavne in prodajne zadruge v Laškem, r. z. z. o. z. se vrši v nedeljo, dne 28. oktobra ob 8. uri v kaplaniji., 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev račun. zaključka za 1927. 3. Volitev načelstva in nadzorstva. 4. Slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Leskvcu pri Krškem, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 11. novembra 1928 ob 8. uri zjutraj v prostorih hranilnice. Dnevni red: 1. čitanje zapisnika o zadnjem občnem zboru. 2. poročilo načelstva in nadzorstva. 3. odobritev računskega zaključka za leto 1927. 4. volitev načelstva in nadzorstva. 5. slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Starem trgu ob Kolpi, r. z. z. n. z., se bo vršil v nedeljo dne 4. novembra 1928 v župnišču ob pol 4. uri popoldne. Dnevni red: 1. čitanje zapisnika o zadnjem občnem zboru. 2. poročilo načelstva. 3. poročilo nadzorstva. 4. potrditve rač. zaključka za l. 1927. 5. slučajnosti.

POSOJILNIČAR, star 36. let, ožen, z večletno

prakso v samostojnem vodstvu denarnih zadrug, dobro izvežban v lesni trgovini, vešč tudi glasbe in v vodstvu cerkvenih pevskih zborov, želi premeniti službeno mesto. — Ponudbe sprejema:

Hranilno in podporno društvo združnih nastavljenecv r. z. z. o. z. v Ljubljani, Dunajska cesta 38.

ZadruGARJI - člani!

Ako želite premeniti svoje službeno mesto, ako potrebujete v službenih zadevah strokovnih nasvetov ali pomoči se obrnite na:

ZADRUGE!

V slučaju, da iščete nastavljenecv za vodstvo in upravo kakoršnih koli poslov, se obračajte za potrebne informacije edinole na:

Hranilno in podporno društvo združnih nastavljenecv v Ljubljani
registrovano zadrugo z omejeno zavezo.

NARODNI GOSPODAR

GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“ V LJUBLJANI.

Člani „Zadruž. zveze“ dobivajo list brezplačno. Cena listu za nečlane po 25.— Din. na leto, za pol leta 12.50 Din.
Cena inseratov po dogovoru. — Izhaja 15. dne vsakega meseca. — Rokopisi se ne vračajo.

Dr. J. B.

Posojilnice in čekovni promet z Zvezo.

(Konec.)

Pri tem vprašanju moramo predvsem razločevati med posojilnicami šulcedeličevega in rajfajzenovega sistema.

Šulcedeličeve posojilnice imajo neomejen okoliš. Zato so njihovi člani, katerim se dovoljujejo posojila, raztreseni, mnogokrat zelo oddaljeni od sedeža posojilnice, mnogokrat kot trgovci ali obrtniki ali prekupčevalci s sedežem v mestu, trgu ali kakem industrijskem kraju. Istotako so tudi vlagatelji pri šulcedeličevih posojilnicah običajno iz širšega okoliša raztreseni daleč naokrog. Ako ima torej šulcedeličeva posojilnica vršiti kaka izplačila hranilnih vlog ali vlog v tekočem računu ali kreditov v tekočem računu, tedaj je z ozirom na oddaljenost osebe, ki ima prejeti to plačilo, mnogokrat pripravneje, ceneje in hitreje, ako mu posojilnica pošlje ček, da dvigne zahtevano vsoto iz njenega dobroimetja pri Zvezi. Če hoče tak posestnik, obrtnik ali trgovec z dobljenim čekom poravnati kako svojo obveznost pri drugem zavodu ali drugi osebi, ji zopet pošlje ali izroči mesto gotovine ček s svojim žirom (podpisom) na hrbtu čeka. Ta drugi zavod ali oseba lahko zopet poravna kako svojo obveznost ali naloži svoj denar s prejetim čekom pri svojem denarnem zavodu v mestu. Ta slednji zavod predloži potem ček

Zvezi (prezentira) ali v izplačilo v gotovini ali pa za odobritev v tekočem računu.

Na tem primeru vidimo, da se brez dviga gotovine in brez izgube na obrestih in brez nevarnega prenašanja in dragega pošiljanja gotovine in naposled brez zamudnega štetja vršijo plačila in izplačila in poravnajo obveznosti samo s prenašanjem čeka. Iz tega primera je tudi jasno, da je za šulcedeličeve posojilnice mnogokrat zelo ugodno in koristno, da mesto gotovinskih izplačil izstavljajo čeke na svoje dobroimetje pri Zvezi.

Drugače je seveda z rajfajzenskimi posojilnicami. Te posojilnice imajo omejen okoliš običajno na eno ali par sosednih kmečkih občin ali župnij. Ravnotako so tudi njihovi vlagatelji ponajveč le iz tega ožjega okoliša. Tekočih računov skoro nimajo, ravnotako tudi ne dovoljujejo kreditov v tekočem računu. Člani, običajno kmetje, imajo ravnotako malo pojma o čeku, kakor o menici in bi se vsled tega s čekom mesto gotovine težko zadovoljili, ker tudi ne bi vedeli, kako ček uporabiti. Radi tega skoro ni pričakovati, da bi se čekovni promet v kratkem uvedel med Zvezo in rajfajzenskimi posojilnicami, to tembolj, ker tudi načelstvo rajfajzenske posojilnice običajno prav malo

razume pomen in koristi čekovnega prometa. Seveda s tem še ni rečeno, da ni danes potreba in da niso možne koristi čekovnega prometa tudi pri rajfajznovkah. Povdariti hočemo s tem le, da za enkrat razmere še niso dozorele in zlasti, da še manjka potrebnega razumevanja.

Naj pri tem opozorimo na razmere v Ameriki. V Ameriki se ne le kmetje (farmerji), ampak po večini tudi delavstvo poslužuje čekovnega prometa. Delavec ne dobi plače v gotovini, ampak se mu plača nakaže na njegov račun pri delavski ali kaki drugi banki. Iz tega računa se zopet običajno ne dviga v gotovini, temveč ima čekovni zvezek dotične banke in plačuje svoje obveznosti za stanovanje, za hrano, za nakupe v trgovinah s tem, da prodajalcem izstavlja čeke na svoje dobroimetje pri banki. Ta način poslovanja se je med ameriškim delavstvom zelo razširil in je priljubljen, ker delavcu ni treba nositi seboj denarja, ni potreba šteti denarja, temveč zapiše enostavno dotično vsoto na ček in ček podpiše in izroči. Dotlej pa mu njegov denar varno in obrestonosno leži v banki.

Pri nas razmere seveda še niso toliko dozorele. Gotovo pa mora biti tendenca vseh denarnih zavodov, da se čekovni promet tudi med kmeti in delavci čimbolj uvaža. Izpopolnjevanje organizacije ljudskih prihrankov in izpopolnjevanje cirkulacije kapitala bo vedno v večji meri in vedno nujnejše zahtevalo, da se kolikor je le mogoče uvaža čekovni promet in s tem varčuje na obrestih, na času itd.

Če na podlagi gori navedenega kratko omenjamo prednosti čekovnega prometa, bi rekli sledeče:

1. Mrtvi denar, ki nam sicer leži v blagajni, nosi obresti neposredno do dneva, ko se denar uporabi. Četudi se gre v vsakem slučaju le za obresti nekaj dni, pa je treba

pomisлити, da se nabere tisoč in tisoč takih slučajev.

2. Nasproti prihranjenim obrestim nimamo nobenih stroškov.

3. Nevarnost in trud, ki jih imamo z izplačevanjem denarja iz blagajne, sta nam prihranjena, prihranjena pa sta nam tudi čas in denar.

4. Plačilo s čekom je udobnejše in varnejše nego z gotovino, ker je izstavitelj in izročitelj oziroma pošiljatelj čeka udobnejša nego štetelj oziroma pošiljanje gotovine. Pri tem so izključene pomote v štetju, izključene izgube radi ponarejenega ali pokvarjenega denarja. Obvarovani smo pred škodo, ki bi nam jo mogla povzročiti tatvina ali požar gotovine v blagajni. Naposled imamo glede izplačila še leta lahko dokaze v hranjenih izplačanih čekih oziroma odrezkih, dočim pri gotovinskem plačilu takih dokazov mnogokrat nimamo.

Kako naj se čeki uporabljajo? Posojilnica, ki stopi z Zvezo v čekovni promet, dobi od Zveze čekovni zvezek. Zvezek ima 50 blanketov (čekov). Posojilnica s temi čeki plačuje dvige vlog ali vlog v tekočem računu ali pa tudi dvige iz kreditov v tekočem računu. Posojilnica s temi čeki poravnava eventuelno svoje obveznosti. Skratka, nebroj plačil lahko posojilnica izvrši mesto z gotovino z izstavitvijo čeka na svoje dobroimetje pri Zvezi.

Izpolnitev čeka je popolnoma priprosta. Navede se na označenih mestih vsota in sicer dvakrat z besedami in s številkami, zapiše se datum in ček se podpiše in iztrga iz zvezka. Kupon, ki ostane v zvezku, služi zato, da se o vsotah, na katere so bili izdani dotični čeki, vodi tudi evidenca na vsakem kuponu (odrezkih). Poleg vsote se napiše na odrezek tudi oseba, kateri se je ček izročil mesto plačila.

Posojilnice, ki imajo naložbe pri Zvezi,

sedaj naročajo gotovino s posebnimi tiskovinami, ki jih imenujemo **naročilnice**, ki jih pa nekateri zmotno imenujejo čeke, kar niso. Za naročanje gotovine ostanejo te

tiskovine še naprej kot najbolj prikladne. Ček pa bo posojilnica uporabljala v bodoče za nekatere stranke, katerim bo izvršila plačilo s čekom mesto z gotovino.

.....

Dr. Valenčič:

Likvidnost pri naših posojilnicah.

Čeprav je vprašanje likvidnosti zelo važno, vendar mu naše zadruga ne posvečajo vedno dovolj pozornosti. Zato moramo spregovoriti tudi enkrat o tem. Od likvidnosti je odvisno poslovanje zadruga, vsled česar naj načelstvo nikdar ne pusti tega vprašanja iz vidika.

Vprašanje likvidnosti je sedaj ob času gospodarske krize veliko važnejše kot v normalnih razmerah, ko vloge in obresti za posojila redno dotekajo. Danes ni mogoče govoriti o zadostnem dotoku kapitala, ki je nasprotno v primeri s prošnjami članov za nova posojila pogosto preneznaten. Zato je treba bolj kot kdaj prej postopati premišljeno pri razdeljevanju kreditov in skrbeti ne samo za dotok novih kapitalov, ampak tudi za redno vračanje posojil, da se obdrži zadruga likvidna.

Likvidno imenujemo zadrugo, ali kakšno drugo podjetje, tedaj, če je v stanu zadovoljiti vsem zahtevam po izplačilih. Likvidnost (blagajnična pripravljenost) je torej sposobnost zadruga izplačati, oziroma imeti to možnost, vse terjatve, ki izhajajo iz njenih obveznosti in, ki se nanjo stavijo ali o katerih se pričakuje, da se bodo stavile.

Posojilnica ima svoje obveznosti napram vlagateljem in drugim upnikom. Njihovim zahtevam po izplačilih mora ugoditi, zato mora imeti na razpolago potrebna sredstva. Stopnja njene likvidnosti je odvisna od množine takih sredstev. Iz tega se razvidi, da je vprašanje likvidnosti v tesni zvezi

z vprašanjem, na kakšen način je zadruga dobila kapital, t. j. denarna sredstva, za svoje poslovanje. Ko smo govorili o lastnem in tujem imetju naših posojilnic (glej Narodni Gospodar št. 6), smo omenili posebnosti raznih vrst obratnih sredstev, zato se bomo danes na vprašanje lastnega in tujega imetja ozirali le toliko, kot je to v zvezi z likvidnostjo zadrug.

Stopnja likvidnosti daje tudi odgovor na vprašanje, kako je zadruga izpolnjevala svoje naloge in kakšno je njeno poslovanje. Naj omenimo tu, da je naloga naših podeželskih posojilnic dajati kmetijske obratne kredite za nabavo strojev, izvrševanje popravil, plačilo delavskih mezd, nakup semen, umetnih gnojil itd. Zato naj ne dovoljujejo kreditov za nakup zemljišč, za zidanje in za melioracije (izboljšanje zemlje). Posojilnice smejo, posebno v času malega dotoka hranilnih vlog, dovoljevati le kratkoročne kredite.

Če posojilnica prav razume in izvršuje svoje naloge, ne bo prišla v nevarnost, da postane nelikvidna. Na žalost pa imamo mi celo vrsto takih zadrug, skoraj eno tretjino, o katerih moramo priznati, da se nahajajo prav na skrajni meji likvidnosti, in da so nekatere prav blizu tega, da postanejo nelikvidne, ali pa so celo že postale.

Velika nevarnost nelikvidnosti je, da more provzročiti konkurz. Zadruga mora že zato ohraniti likvidnost, da prepreči konkurz. Čim bolj likvidna je posojilnica, tem manjša

je verjetnost kakšnih denarnih težkoč. Likvidnost zadeva prav celo življensko stran zadruge.

Ovisnost likvidnosti od obratnih sredstev.

Likvidnost zadruge se spozna iz njene bilance, in sicer iz primerjanja zadruginih obveznosti (pasiv) z zadruginim imetjem (aktivami) Pri presojanju pasiv zadruge moramo imeti v mislih vprašanje kako se druga financira, s kakšnimi denarnimi sredstvi dela in koliko časa ji bodo ta sredstva ostala. Čim več ima zadruge dolgoročnih sredstev in čim poznejše jih je mogoče dvigniti, tem ugodnejša je njena likvidnost. V tem smislu najugodnejša sredstva so deleži in pa rezerve. Ti ostanejo zadrugi navadno za vso dobo njenega obstoja oziroma stavijo glede izplačil le male zahteve na plačilno zmožnost zadruge. Zato morajo posojilnice tudi iz tega vzroka skrbeti za pomnožitev lastnega imetja.

Razen tega olajšujejo vzdrževanje likvidnosti tudi tista tuja sredstva, ki so po svojem izvoru in namenu prepuščena zadrugi za daljšo dobo. To so hranilne vloge. Povečini so hranilne vloge pri naših posojilnicah privarčevani kapital vlagateljev, ki se, v kolikor dopuščajo razmere, ne dviguje, ampak vedno zbira. Posebnost podeželskih premoženjskih razmer je, da so hranilne vloge edina vrsta nalaganja kapitalov, ki pride v poštev. Hranilne vloge, ki počasi pa stalno naraščajo, so sigurno znamenje za vzdrževanje likvidnosti. Posojilnice naj vporabijo vse možnosti, da zberejo vsa v svojem okolišu razpoložljiva sredstva. Najboljša priložnost za to so različne vrste malega varčevanja, ki ima ravno to posebnost, da omogoča stalen in reden dotok. Zato je treba vedno priporočati, da zadruge podpirajo in propagirajo varčevanje s tem, da u-

vajajo domače hranilnike, šolsko varčevanje itd. Izkušnje, ki so jih napravile s tem mnoge zadruge so zadovoljive. Nobena posojilnica ne bi smela zato podcenjevati takega načina varčevanja.

Velike prednosti za likvidnost posojilnice imajo tudi na daljšo odpoved vezane vloge. Kajti v teh slučajih ni mogoče takoj zahtevati izplačila. Vendar pa v resnici največkrat vezane vloge niso tako odločilnega pomena, ker posojilnice dostikrat izplačajo take vloge brez vpoštevanja odpovednih rokov, ker hočejo vlagatelje zadovoljiti in, ker jih k temu silijo oziri na konkurenco.

Ne stavijo vse hranilne vloge enakih zahtev na plačilno pripravljenost zadruge. Visoke vloge so bolj nevarne za slučaj odpoklica kot druge, ker povečajo potrebo po denarju pri zadrugi. Zato bi morale biti velike vloge vse vezane, tako da zadruge ni prisiljena izplačati takoj, ampak more izplačati šele po odpovednem roku in si med tem časom lahko nabavi nove vloge ali pa si drugače preskrbi denar.

Pozornost zaslužijo tudi izposojila. Načeloma naj se vporabljajo krediti le izjemoma že iz ozira na lastno rentabilnost in na ocenitev kredita članom. Ker so krediti kratkoročni morajo posojilnice gledati, da dobijo druge potrebna sredstva.

Sestava premoženja (aktiv) in likvidnost.

Govorili smo kako razne vrste kapitala (obratnih sredstev) vplivajo na likvidnost. Merimo pa stopnje likvidnosti na premoženju (aktivah). Potem ko smo vprašali po izvoru in po trajnosti kapitalov, ki stojijo zadrugi na razpolago, moramo še preiskati, kako in za kakšno dobo so ti kapitali naloženi in vporabljeni.

Trajne in stalne naložbe kapitala so pri posojilnicah mogoče le v obsegu v kolikor so zadruge na razpolago lastna sredstva.

Stalne naložbe za posojilnice so nepremičnine in premičnine (kmetijski stroji, inventar), udeležbe pri drugih podjetjih itd. Vse posojilnice, ki imajo namen svoje premoženje naložiti v eni ali drugi izmed zgoraj navednih vrst, se morajo zavedati, da s takimi naložbami postane del njihovega premoženja nelikviden, to je, se ne da hitro spraviti v denar. Naše posojilnice, ki so glede lastnih sredstev zelo na slabem, bi se morale takih naložb ogibati v namenu, da ne bi same postale nelikvidne. To bi zahtevalo načelo razumnega poslovanja in gospodarjenja. Vendar pa moramo žal priznati, da naše posojilnice, ne ravnajo tako, kot bi se od njih pričakovalo. Dočim so znašale koncem leta 1926 lastna sredstva posojilnic članic Zadružne zveze 12 milijonov dinarjev, znašajo dolgoročne naložbe, k katerim štejemo nepremičnine, premičnine in udeležbe pri raznih podjetjih, ravno še enkrat toliko vsoto. Še slabše razmerje dobimo, če pogledamo bilance posameznih posojilnic. So posojilnice, ki imajo eno tretjino svojega premoženja nelikvidno naloženega v premičninah in nepremičninah, dasi imajo komaj 2% lastnih sredstev (deležev in rezerv.) Pri najmanjšem denarnem pomanjkanju pa pride obstoj take posojilnice v nevarnost, ker ji ni mogoče zadostiti zahtevam po izplačilih hranilnih vlog in drugih obveznosti.

Kot likvidna sredstva moramo šteti gotovino, naložbe pri Zadružni zvezi in pri drugih denarnih zavodih, pri poštni hranilnici ter vrednostne papirje, v kolikor so to borzni papirji. Večji del vrednostnih papirjev naših posojilnic pa obstoji v delnicah raznih podjetij, s katerimi pa se na borzi ne kupčuje in katerih ni mogoče ob vsaki priliki

spraviti v denar. To pa je za likvidna sredstva odločilni pogoj. Zato smo vrednostne papirje v glavnem šteli k nelikvidnim sredstvom in sicer pod udeležbe na podjetjih.

Seveda pridejo naložbe kot likvidna sredstva v poštev le v toliko, v kolikor so takoj izplačljive. Če veljajo za naložbe odpovedni roki, ki jih denarni zavodi tudi v vsakem slučaju lahko držijo, potem takih naložb ne moremo šteti med popolnoma likvidne.

Slabo likvidne so tudi terjatve posojilnic, to so posojila dana članom. Te terjatve so glavni del premoženja naših zadrug, saj predstavljajo nad 60% vsega premoženja pri članicah Zadružne zveze, zato jim moramo posvečati največjo pozornost.

Posojila imajo zelo različno stopnjo likvidnosti, ena so bolj, druga so manj likvidna. Odvisna je pa njih likvidnost od načina kako jih dolžnik uporabi. Zato je važno poznati poklic posojilojemalca. Investirani kapital v kmetijstvu, ki mu naše posojilnice predvsem služijo, naredi v teku leta samo en obrat, v trgovini in pa v obrti pa več. Čisti kmetijski kredit je torej že po svoji naravi dolgoročnejši kot drugi. Terjatve, ki jih imajo posojilnice proti kmetovalcem, so torej po večini manj likvidne, brez ozira na težak gospodarski položaj, v katerem se naše kmetijstvo še vedno nahaja. Čim bolj vporablja kmetovalec kredit v dolgoročnih investicijah, kjer se kapital ne obnavlja tako hitro, tem bolj se zmanjša tudi likvidnost posojilnice. Zato je treba tu gledati, da je vsaj dotok vrnjenih posojil v razmerju z obveznostmi posojilnice. Določeni morajo biti obroki, v katerih naj se posojila vračajo.

(Dalje prihodnjič).

.....

Ant. Kralj:

Lz mariborskega združnega registra.

Zadruga, ki so se osnovala v področju sedanjega trgovskega sodišča v Mariboru, so se od l. 1873 do konca l. 1897 vpisovale v združni register trgovskega sodišča v Celju, v čegar kompetenco je tedaj spadala vsa Spodnja Štajerska. Še le s početkom l. 1898 se je za te zadruga začel voditi samostojen združni register pri okrožnem kot trgovskem sodišču v Mariboru. Ob tej priliki so se one zadruga, ki so bile vpisane v Celju, a so odslej pripadale pod okrožno sodišču v Mariboru, prepisale iz celjskega združnega registra v mariborski.

Vsega skupaj je bilo od l. 1873 do konca l. 1925 pri okrožnem sodišču v Mariboru vpisanih 289 zadrug. Zaporedne številke vpisov v registru pa izkazujejo le 287 novih zadrug; to pa zato, ker sta bili dve, prvotno v celjskem registru vpisani; toda v sedanji mariborski okoliš spadajoč¹ zadrugi izbrisani že v Celju in nista bili ob prireditvi registra v Mariboru semkaj prepisani. Med temi novimi zadrugami je bilo 61 nemških.

Kakor povsod drugod je bilo tudi v okolišu mariborskega trgovskega sodišča največ osnovanih kreditnih zadrug, namreč 132 in sicer 105 slovenskih in 27 nemških.

Kmetijskih zadrug je bilo ustanovljenih 78 in to: 6 mlekarskih, 14 živinorejskih, 8 konjerejskih, 1 pašniška, 5 strojnih, 13 električnih, 7 vinarskih, 3 trsničarske, 1 za zavarovanje živine, 1 za vnovčevanje živine, 2 za prodajo lesa, 2 sadjarski, 1 gozdarska, 1 vodna, 1 brodska in 12 agrarnih zajednic. Med novimi kmetijskimi zadrugami je bilo 15 nemških, namreč: 1 mlekarska, 3 živinorejske, 6 konjerejskih, 3 vinarske in 2 sadjarski.

Konzumnih (nabavnih, prodajnih) zadrug je bilo ustanovljenih 42, med njimi 4 nemške.

Stavbnih zadrug se je osnovalo 8 (3 nemške).

Obrtniških zadrug je bilo ustanovljenih 26 (od teh 9 nemških) in sicer: 1 lončarska, 4 krojaške (2 nemški), 6 čevljarskih (4 nemške), 1 mizarska (nemška), 3 pekarske (2 nemški), 1 klavniška, 5 založniških in tiskarniških, 1 pletarska, 1 gostilničarska (nemška), 1 lesna in kovinarska, 1 za izdelovanje perila in 1 lesnoindustrijska.

Med ostalimi 3 raznimi zadrugami sta bili osnovani 2 zadrugi postreščkov (1 nemška) in 1 trgovska (nemška).

Od teh 289 zadrug je bilo do konca l. 1925 izbranih 42 (med njimi 20 nemških). Vzrok izbrisa je bilo v 4 slučajih konkurz, ki je bil proglašen nad 2 posojilnicama (eno nemško), 1 čevljarsko zadrugo (nemško) in 1 konzumnim društvom. V vseh drugih primerih so zadruga prostovoljno likvidirale. Večina nemških zadrug je po prevratu privzela slovensko tvrdko.

Potemtakem je ostalo koncem l. 1925 v okolišu mariborskega trgovskega sodišča vpisanih še 247 zadrug ali približno 85% vseh ustanovljenih.

Od 132 kreditnih zadrug je bilo izbranih 8 (med njimi 5 nemških) in jih je torej koncem l. 1925 še ostalo 124 (med njimi 22 nemških).

Razmerje med vpisanimi in izbranimi zadrugami je razvidno iz naslednje tabele:

	Število vpisanih	Število izbranih	Koncem l. 1925 še ostalo
Kreditne zadruga	132	8	124
Mlekarske zadruga	6	2	4
Zivinorejske	14	3	11

Konjerejske	8	—	8
Pašniške	1	—	1
Strojne	5	—	5
Električne	13	—	13
Vinarske	7	2	5
Trsničarske	3	1	2
Za zavarovanje živine	1	—	1
Za vnovčevanje živine	1	—	1
Za vnovčevanje lesa	2	—	2
Sadjarske	2	2	—
Gozdarske	1	1	—
Vodne	1	—	1
Brodске	1	—	1
Agrarne zajednice	12	—	12
Konzumne	42	15	27
Stavbne	8	1	7
Lončarske	1	—	1
Krojaške	4	2	2
Čevljarske	6	1	5
Mizarske	1	—	1
Pekarske	3	2	1
Klavniške	1	—	1
Založniške, tiskarske	5	—	5
Pletarske	1	—	1
Razne druge	7	2	5
skupaj	289	42	247

Kar se tiče časovnega razvoja, vidimo tudi tu počasen napredek v prvih časih. Od l. 1873 do konca l. 1892, torej v prvih 20 letih, se je bilo ustanovilo vsega skupaj samo 23 zadrug in to 18 kreditnih (med njimi 8 nemških), 1 krojaška (nemška), 1 sadjarska (nemška), 1 stavbna (nemška), 1 konzumna (nemška) in 1 gozdarska zadruga. Prva v okolišu mariborskega sodišča ustanovljena zadruga je bila nemška produktivna zadruga krojačev v Mariboru (vpisana 14. oktobra 1873). Naslednja zadruga je bilo vzajemno posojilno društvo v Slovenski Bistrici (vpisano pod nemško tvrdo 23. decembra 1873). Obe ti dve zadrugi ne obstojata več. Tretja zadruga je bila zopet nemška, Aushilfs-Cassa-Verein v Mariboru (vpisana 13. januarja 1874); zadruga obstoji še sedaj in sluje pod imenom Mariborski kreditni zavod.

Kot četrta in obenem kot prva slovenska zadruga v območju mariborskega trgovskega

sodišča je bila ustanovljena Okrajna posojilnica v Ljutomeru, vpisana 27. oktobra 1874. Kot druga slovenska zadruga je bila 8. januarja 1876 vpisana Ormoška posojilnica (sedaj Ljudska hranilnica in posojilnica v Ormožu), kot tretja pa 27. januarja 1882 Posojilnica v Mariboru.

V naslednjem desetletju 1892—1902 se je osnovalo 55 novih zadrug (med njimi 22 nemških) in to: 19 kreditnih (10 nemških), 2 mlekarski (1 nemška), 5 živinorejskih (2 nemški), 4 vinarske (od teh 3 nemške), 19 konzumnih zadrug, 2 stavbni (obe nemški), 1 krojaška (nemška), 1 čevljarska (nemška), 2 pekarski (obe nemški). Od kreditnih zadrug, ki so bile ustanovljene v tem desetletju, obstoje še vse. Nasprotno pa sta bili izbrisani obe mlekarski zadrugi, dalje ena živinorejska zadruga, 2 trsničarski zadrugi, 12 konzumnih društev, 1 krojaška, 1 čevljarska in obe pekarski.

V četrtem desetletju 1902—1912 je bilo ustanovljenih 94 novih zadrug, med njimi 17 nemških. Največji del od novih ustanovitev odpade na kreditne zadruge namreč 65 (8 nemških). Dalje sta bili v tej dobi osnovani 2 mlekarski zadrugi, 7 živinorejskih (1 nemška), 6 konjerejskih (med njimi pet nemških), 4 strojne zadruge, 3 trsničarske, 1 za vnovčevanje živine, 1 sadjarska (nemška), 1 konzumna, 1 stavbna, 1 čevljarska (nemška), 1 mizarska (nemška) in 1 trgovska (nemška). Od posojilnic, ki so bile osnovane v tem desetletju, so bile kasneje izbrisane 4; dalje sta bili od teh novih zadrug izbrisani 2 živinorejski zadrugi (ena nemška), 1 trsničarska, 1 sadjarska (nemška), 1 konzumna in 1 trgovska (nemška).

Svetovna vojna je tudi tu neugodno vplivala na nadaljni razvoj zadružništva: l. 1914 sta bili ustanovljeni le dve novi zadrugi, v letih 1915 in 1916 pa samo po 1. V večjem obsegu so se začele zadruge zopet

snovati še le od l. 1920 dalje (l. 1920: 15, l. 1921: 18, l. 1922: 16, l. 1923: 9, l. 1924: 18, l. 1925: 22.)

Vsega skupaj je bilo od l. 1913 do konca l. 1925 osnovanih 117 novih zadrug. Med njimi je bilo 31 kreditnih zadrug (ena nemška), 2 mlekarški, 2 živinorejski, 2 konjerejski (1 nemška), 1 pašniška, 1 strojna, 13 zadružnih elektrarn, 3 vinarske zadruge, 1 zadruga za zavarovanje živine, 2 za vnov-

čevanje lesa, 1 vodna, 1 brodska, 12 agrarnih zajednic, 21 konzumnih društev (3 nemška), 4 stavbinske, 1 lončarska, 2 krojaški, 4 čevljarske (2 nemški), 1 pekarska, 1 klavniška, 5 založniških in tiskarniških, 1 zadruga postreščkov, 1 pletarska in 4 razne druge (1 nemška). Od zadrug, osnovanih v tej dobi, obstoje skoraj še vse. Izbrisana je bila le 1 posojilnica, 2 konzumna društva in 1 gostilničarska zadruga.

Dr. Vlado Valenčič:

Zadružni dnevi nemških konzumnih društev v Essenu.

V Essenu so se vršili 9. in 10. septembra 1928 zadružni dnevi državne zveze nemških konzumnih društev, ki ima svoj sedež v Kolinu. Ker sem tem dnevom prisostvoval, hočem v kratkem poročati o njihovem poteku kakor tudi o zadružnih podjetjih, ki sem si jih ob tej priliki ogledal.

Zadružni dnevi, ki so pri velikih nemških zvezah združeni z občnim zborom, so nekakšno ogledalo zadružnega gibanja. V predavanjih razpravljajo zadružni strokovnjaki o aktualnih vprašanjih, ki zadevajo zadružništvo, ogledovanje zadružnih naprav, ki se v kraju nahajajo. pa pokaže vsem vsakoletno stanje zadružne organizacije. Zato imajo taki zadružni dnevi velik moralni in propagandni pomen, posebno, ker je udeležba zadružnih delegatov, ki se zberejo skupaj iz cele države, navadno zelo dobra. Javnost presoja moč in ugled kakšnega gibanja in organizacije le po zunanjih momentih, po zunanjem vtisu zavzema svoje odklonilno ali pa pritrjevalno stališče. Niso še zadružne ideje prodrle tako globoko, da bi ljudske množice pristopale k zadružnemu gibanju samo iz zadružnih nagibov. Zadružni dnevi so zato zelo primerni, da dvignejo ugled zadružništva in da širijo med ljudstvom

zadružno misel, ker pride na njih obseg zadružnega gibanja in njegova moč vedno do izraza.

Okrog 750.000 zadružnikov je organiziranih v konzumnih državne zveze nemških konzumnih društev, od katerih odpade velika večina na industrijsko ozemlje zapadne Nemčije, Porenje in na rursko ozemlje. In ravno v Essenu, glavnem mestu rurskega industrijskega ozemlja, so se vršili ti zadružni dnevi, ki so pokazali jasno pomen konzumnega zadružništva v današnjem gospodarstvu, kakor tudi njegovo moč. Že sam pogled na zborovanje, ki se je vršilo v velikanski, lepo okrašeni dvorani, in mu je prisostvovalo najmanj 1000 delegatov, je napravil velik vtis.

Pri otvoritvi so bili navzoči tudi zastopniki oblastev, tako državne kot deželne vlade, ki so vsi v svojih pozdravih povdarjali velik pomen konzumnega zadružništva za narodno gospodarstvo.

Prvo predavanje je imel prof. dr. Brauer, znan ideolog zadružništva, ki je govoril o vlogi konzumnega zadružnega gibanja pri razproletariziranju širokih ljudskih slojev. Pokazal je, da konzumna društva vodijo konzumente k sopesosti na produkcijskih sred-

stvih in k soodločevanju v gospodarstvu. Ta zavest soodločevanja in sopesnosti mora premagati v delavcu dosedanjo zavest manjše vrednosti in ga osvoboditi od proletarskih življenskih čustev. Dve drugi predavanji sta bili čisto praktične narave. V enem je predavatelj pokazal, kakšen hud boj morajo voditi konzumi proti nečedni konkurenci privatne trgovine, ki obstoji v tem, da skušajo trgovci z različnimi darili (Zugabe), ki jih dajejo poleg kupljenega blaga, „po vrhu“ kot pravijo, pridobiti odjemalce. Konzumi se z vso silo bore proti takim izrastkom v trgovini, ki pomenijo samo izrabljanje konzumenta, ki mora taka ničvredna darila prav drago plačati v višjih cenah kupljenega blaga. A cela stvar je izpeljana tako previdno, da kupec tega ne opazi. Tudi nemško konzumno združenstvo se nahaja v neprestanem boju in se mora braniti proti vsem mogočim napadom, kakor je to dokazal zadnji predavatelj. Privatna trgovina in industrija vodita boje proti združenstvu z vsemi sredstvi, ki niso vedno poštena. Tudi država stavi še vedno rajši ovire, kot pa da bi pustila prosto pot. Predavatelj je prišel do zaključka, da se morajo tudi konzumi postaviti energično v bran proti vsem napadom, ter da razvijejo svoje delovanje čim širše in uspešnejše.

Najbolj zanimivo je bilo, vsaj zame, ogledovanje združnih naprav. Ne morem opisati vsega, omeniti hočem le konzum „Wohlfahrt“, ki ima sedež v Essenu in ki je iste dni, ko so se vršili združni dnevi, praznoval 25-letnico obstoja.

Že na prvi videz napravi konzum „Wohlfahrt“ vtis velikega podjetje. Mogočna poslopja, kjer je sedež uprave in kjer so skladišča, zavzemajo lep kompleks. K skladiščem vodi železniški tir, tako da se blago iz vagonov iztovorjuje naravnost v skladišča. Ogledovanje skladišč, kjer je v zalogi vse,

kar moremo označiti kot življenska potrebščina, je vzelo precej časa. Konzum ima svojo lastno mizarско, ključavničarsko in kovaško delavnico. Nekaj posebnega je moderno urejena pekarija s svojimi 22 pečmi, v katerih spečejo letno za 2 milijona mark kruha.

Konzum „Wohlfahrt“ je eden največjih v Nemčiji, ima okrog 80.000 članov in 200 prodajalnic, vse to seveda le v Essenu in okolici. Da more zalagati prodajalnice dnevno s kruhom in po potrebi z drugim blagom ima 22 tovornih avtomobilov in 28 konj. Za prodajalnice velja načelo, da imajo v zalogi le toliko blaga, kot ga v enem tednu morejo prodati.

Financiranje zadruga se vrši potom deležev, ki so po 50 mark (650 dinarjev) in potom hranilnih vlog. Z izposojili zadruga ne dela. Vodstvo zadruga tvorijo povečini delavci, oziroma bivši delavci, in sami delavci so zadrugo tudi osnovali. V nadzorstvu pa se nahaja mož, ki je v političnem življenju dobro znan, to je sedanji pruski minister dr. Hirsiefer. Posebno se mi zdi potrebno poudariti discipliniranost konzuma proti zvezini centrali, blagovni in produkcijski družbi „Gepag“. Vkljub temu, da bi tako velika zadruga kot je „Wohlfahrt“ lahko delala sama zase, se vendar drži zvesto skupne blagovne organizacije. Polovico njenega blagovnega prometa, ki je lansko leto znašal 20 milijonov mark gre skozi „Gepag“, kar je lep primer združne discipline.

Konzum „Wohlfahrt“ se je izkazal proti obiskovalcem, udeležencem združnih dnevov, kot zelo ljubeznivega in gostoljubnega hišnega gospodarja. Ne bi govoril o tem, če ne bi tudi tu dobil dokaza o popolnosti združne organizacije. Vseh 500 obiskovalcev je konzum dobro pogostil in sicer so postregli samo z domačimi združnimi izdelki. Mesni izdelki, salama, šunka in drugo, je

bilo iz tovarne mesnih izdelkov, ki jo ima „Gepag“, istotako so bile cigare od „Gepag“, kruh je bil od konzuma samega, le pivo ni bilo „zadružno“.

Okolnost, da se je pogostitev izvršila izključno skoraj z zadružnimi izdelki, je dala generalnemu ravnatelju zveze g. drž. poslancu Schlack-u povod, da je v svoji zahvali za izkazano gostoljubje šaljivo pripomnil pri pogledu na že prazne krožnike, da o dobri kakovosti zadružnega blaga ne more biti dvoma, ker kdor je vse pojedel, čez kakovost ne more več zabavljati.

Zadružni dnevi so bili zaključeni s predvajanjem propagandnega filma „Suse Kerstraten“, ki je prvi zadružni igralni film. Glavno ozadje za dejanje filma je sicer povzeto iz sodobnega konzumnega gibanja, a film je prepleten z mnogimi slikami iz zgodovine ročdalskih pionirjev, tako, da tvori v svoji skupnosti lep pregled razvoja konzumnega zadružništva.

Na povabilo državne zveze nemških konzumnih društev sem se na potu domov ustavil tudi v Kolinu, kjer je sedež zveze, in si tam ogledal blagovno in produkcijsko centralo „Gepag“. Delovanje centrale „Gepag“ je zelo obširno. Ima lastno tovarno

za mesne izdelke, za testenine, za milo, za cigare, veliko pražilnico kave in tiskarno. Promet je znašal lansko leto 52 milijonov mark. Lastna produkcija je znašala 13% celokupnega prometa. Za mnoge produkte so vpeljani lastni zavitki z znamko „Gepag“ tako, da kupci vedo odkod dobivajo blago.

G. Schloesser, član ravnateljstva državne zveze, mi je razkazal tudi znanstveni oddelek zveze, ki ga on vodi. Podlaga tega je seveda velika knjižnica z zadružno literaturo. Zveza dobiva zadružne liste iz celega sveta, tudi naš „Narodni Gospodar“ je vmes in splitski „Zadrugar“. Namen tega oddelka je, da širi zadružno misel potom brošur in listov, ter da študira zadružno gibanje drugod.

Po vsem, kar sem videl v Nemčiji, pa sem prišel do prepričanja, da se moramo mi še zelo veliko učiti in delati. Ne mislim, da bi naše organizacije zavzele kdaj tak obseg kot ga imajo nemške. To je nemogoče vsled gospodarskih razmer. A mogoče je tudi pri nas izpopolnjenje notranje organizacije, podrobno propagandno delo za širjenje zadružne misli ter vzgajanje zadružnikov k zvestobi do zadruge. In na tem polju je nemško konzumno zadružništvo doseglo svoje zunanje uspehe.

© © © VPRAŠANJA IN ODGOVORI © © ©

Vprašanje 27: Po novem zakonu o direktnih davkih bo znašal rentni davek od obresti hranilnih vlog 8%. Davka proste bodo obresti od hranilnih vlog pri poštni hranilnici in pri takih zadrugah, ki ne delijo dobička, ne dajejo tantijem članom načelstva in nadzorstva in svojih rezerv nikoli ne dele med zadružnike. Take zadruge, poštna hranilnica in oblastne hranilnice bodo oproščene tudi davka na dobiček (pridobnine), podvržene pa bodo menda davku na rente od onih

obresti, katere dobivajo od svojih dolžnikov. Zakon namreč določa (čl. 60), da je rentnemu davku podvržen vsak dohodek, ki ni že obdavčen ali oproščen. Ali bomo torej podvrženi rentnemu davku od prejetih posojilnih obresti?

Odgovor: Rentni davek se po novem zakonu plačuje: a) od obresti hranilnih vlog (čl. 60, točka 3); b) od obresti, ki jih dobivajo upniki od svojih dolžnikov. Ker so obresti hranilnih vlog pri oproščenih zadru-

gah izrecno izvzete od obdavčenja (čl. 63, točka 4), obresti od posojil pa ne, domnevate, da bi utegnile biti posojilne obresti podvržene rentnemu davku, ki bi za take dohodke znašal celo 15%.

Nasproti temu je treba ugotoviti:

Posojilnice in ostale zadruge spadajo med podjetja, ki so zavezana javnemu polaganju računov. Taka podjetja so podvržena posebnemu davku na dobičke in ker smo ta davek včasih imenovali posebno pridobnino, ga imenujemo tako tudi odslej. Posebna pridobnina se odmeri na podlagi vsakoletnega bilančnega čistega dobička. Med dobiček spadajo pa tudi obresti, ki jih zavod prejme od svojih dolžnikov. Torej so te obresti podvržene posebni pridobnini in se na nje nikakor ne more naložiti rentni davek. V čl. 60. je namreč izrecno predpisano, da so rentnemu davku zavezani le taki dohodki, ki niso zavezani nobenemu drugemu davku. Ker pa so pri podjetjih, ki morajo javno polagati račune, podvrženi dohodki iz posojilnih obresti pridobninskemu davku, se potemtakem od takih obresti ne more pobirati še rentni davek. (Pri zasebnih upnikih bo to seveda drugače).

Dejstvo, da se po čl. 76 oproščene zadruge osvobodijo posebne pridobnine, pa ne more obsegati možnosti, da bi se moral ali mogel oproščeni dohodek potem obdavčiti po kakih drugih predpisih. To bi bil direktni nesmisel in bi tako postopanje nasprotovalo vsem temeljnim naukom davčne vede.

Vprašanje 28: Kakor ste nam svetovali, smo v naša pravila prevzeli določbo, da člani načelstva in nadzorstva ne smejo za svoje poslovanje prejemati od zadruge nobenih tantijem. Ta izraz nam ni povsem jasen in zlasti ne vemo, če so s tem mišljene

male nagrade, ki jih dajemo za udeležbo pri sejah.

Odgovor: Beseda tantijema pomeni vse nekaj drugega kakor nagrada. Je to oni del čistega dobička, ki se mora po pravilih razdeliti med člane načelstva (upravnega odbora) in nadzorstva. Tantijeme so navadne pri delniških (akcijskih) družbah. V njihovih pravilih najdemo skoraj vselej določbo, da pripada od doseženega bilančnega dobička izvesten odstotek članom upravnega in nadzorstvenega sveta, ostali del čistega dobička pa se porabi kot dividenda ali superdividenda za delničarje, oziroma za dotiranje rezervnih zakladov. Upravni svetnik ima v takem primeru pravico terjati, da se mu izplača nanj odpadajoči del čistega dobička in more v slučaju potrebe to svojo pravico uveljaviti eventualno s tožbo. Pri nagradah, ki jih dajejo tu in tam zadruge svojim odbornikom, vsega tega ni in ne more noben odbornik že na podlagi pravil zahtevati, da bi se mu izplačala kaka nagrada, ki je le prostovoljen prispevek za zamudo časa. Tantijem pa zadruge niso nikoli dajale in jih v naših krajih tudi sedaj ne dajejo.

Vprašanje 29: V sosednji župniji nameravamo odpreti poslovalnico naše zadruge, ker se je izkazala tudi tam potreba po konzumnem društvu. Prosimo, da nam sporočite, kako je treba pri ustanovitvi take poslovalnice ravnati. Ali je treba imeti za ustanovitev dovoljenje oblasti?

Odgovor: Dovoljenja za otvoritev poslovalnice ni potreba. Pač pa morate naznaniti okrajnemu glavarstvu, da ste jo otvorili, kar vzame glavarstvo samo na znanje. Če prodajate tudi monopolske predmete, morate naznaniti otvoritev tudi finančni oblasti.

□ | □ | □ | □ ZADRUŽNIŠTVO. □ | □ | □ | □

Zadružna zveza v Celju je imela 20. septembra 1928 svoj občni zbor. Koncem leta 1927 je imela 127 članic s 38.943 člani. Deleži pri članicah so znašali 33 milijonov dinarjev, hranilne vloge 219.5, rezerve 23.1, čisti dobiček 2.7. Posojila znašajo 141.3, naložen denar pa 73.2 milijonov dinarjev. Upravni stroški dosega 6 milijonov din. pri 1.805.6 prometa. Zadružna zveza je, kot je znano, vsled poloma Slavenske banke prišla v finančne težkoče, ki ji onemogočajo vsako delovanje razen revizijskega. Na občnem zboru je bil izvoljen nov odbor, v katerem glavni izmed prejšnjih odbornikov niso več zastopani. Za predsednika je izvoljen Franjo Roblek iz Žalca.

Glavni savez srpskih zemljoradničkih zadruga v Beogradu. Iz letnega poročila za leto 1927 posnemamo, da je zveza imela koncem leta 1927 članic, od katerih odpade 1528 na predvojno Srbijo, 203 na Hrvatsko in Slavonijo, 208 na Vojvodino in 36 na Dalmacijo. Od vseh zadrug je 1183 kreditnih, 728 nabavnih, 26 pa mlekarских. Ostale vrste so zastopane le po par zadrugah. Glede poslovanja zadrug ni lahko dobiti točnega pregleda, ker je komaj polovica zadrug poslala svoje računске zaključke. Od 1183 kreditnih jih je poročalo samo 620. Teh 620 zadrug je imelo skupaj 40.586 članov. Vsota njih pasiv je znašala 81 mil. Din in se razdeli: deleži 25 mil., rezerve 9 mil., hranilne vloge 37 mil. in izposojila 10 mil. Nabavne zadruge od katerih jih je 401 poročala, so imele 38.964 članov. Pasiva znašajo 23 mil. Na rezerve odpade 4 mil., na deleže 6 mil., na hranilne vloge 10 mil., ostali 3 mil. pa odpadejo na izposojila in na za razdelitev določeni prihranki. 1044 zadrug, ki je poslalo poslovna

poročila, je imelo skupaj 83.315 organiziranih članov. Po poklicu je 78.347 kmetovalcev, 2210 obrtnikov, 248 duhovnikov in 513 učiteljev, 1897 pa jih je pripada različnim poklicom.

Lansko leto se je zveza nahajala v težkem položaju, ker je morala izplačati mnogo hranilnih vlog, kar je bila posledica notranjih sporov, ki so prišli do izraza v volitvi dveh uprav in odcepitvi prečanskih zadrug:

Tekom leta 1927 je zveza nabavila, brez podružnic v Novem sadu, Zagrebu in Kninu, za 4 mil. kmetijskih potrebščin. Zveza ima tudi dve vzorni posestvi, čijih uspehi lansko leto vsled nepovoljnih vremenskih prilik niso bili ugodni. Letošnji občni zbor zveze, ki ga sklicuje stara uprava, se bo vršil 28. in 29. t. m. v Čačku.

Statistika poslovanja kreditnih za drug. V Zborniku znanstvenih razprav juridične fakultete je priobčil dr. Ogris statistiko poslovanja naših kreditnih zadrug za leti 1912 in 1926. Na podlagi podatkov obeh let je mogoče dognati, kako se je stanje posojilnic v razdobju 1912—1928 spremenilo. Vidimo, da smo med tem časom, namesto da bi napredovali, skoro v vsakem pogledu napravili korak nazaj. Seveda je to le posledica vojne in povojnih razmer. Število posojilnic se je sicer na ozemlju današnje Slovenije pomnožilo od 368 na 411, a to je pač samo zunanji uspeh. Notranje gospodarske stanje se je občutno poslabšalo. Hranilnih vlog so imele posojilnice l. 1912 za 146 milijonov zlatih kron, l. 1926 pa za 988.1 milijonov dinarjev, kar predstavlja komaj 90 mil. zlatih kron. Poslabšalo se je tudi razmerje med lastnim in tujim imetjem, ki pa že pred vojno ni bilo zado-

voljivo. Dobro znamenje je, da so posojilnice l. 1926 manj uporabljale izposojila kot pa leta 1912. V letu 1912 je 44% vseh zadrug imelo tudi izposojila, l. 1926 jih je imelo samo 15%. Tudi likvidnost posojilnic se je izboljšala, kar kažejo naložbe pri denarnih zavodih, ki so znašale l. 1912 19,8 mil. zlatih kron, leta 1926 pa 315,1 mil. dinarjev, kar je okrog 28 mil. zlatih kron. Zvišali so se v razdobju 1912—1926 upravni stroški, če jih primerjamo z vsemi dohodki kreditnih zadrug. Leta 1912 so znašali pri treh petinah vseh zadrug do 5% vseh dohodkov, leta 1926 pa komaj pri dobri četrtini. — Kot vidimo je primerjava stanja posojilnic v obeh letih zelo zanimiva in poučna. Dr. Ogris je storil koristno delo s tem, da nam je to primerjavo omogočil.

Boj trgovcev proti konzumom. Povsod kjer se je pojavilo konzumno gibanje, je našlo na hud odpor pri privatnih trgovcih. Konzumna društva imajo namen braniti interese konzumentov, kupcev, ter hočejo onemogočiti njih izrabljanje po privatni trgovini s tem, da jo obidejo. Da trgovcem to ni všeč in se proti temu borijo, dobro razumemo. Ne razumemo pa, kako morajo zagovarjati za ta svoj boj uporabo sredstev, ki so vse prej nego poštena. Obrekovanje, denunciranje oblastim, napeljevanje konzumov k prodaji nečlanom in ovajanje, vsa ta sredstva trgovci z veseljem uporabljajo. Sedaj še celo oficijelno glasilo trgovstva ta način boja priporoča, obenem pa zagovarja akcijo trgovstva, ki zahteva, da se prepove podeljevanje točilnih pravic konzumov. Gremij trgovcev za srez Ljubljana okolica je tudi naslovil na velikega župana predstavko, v kateri dokazuje, da na podlagi čl. 16 pravilnika o gostilnah, konzumi ne morejo dobiti točilne pravice, ter da so naše upravne oblasti napačno tolmačile ta člen, ko so podeljevale

točilno pravico konzumom. To tolmačenje gremija trgovcev nikakor ni pravilno, ker je tudi konzumna društva, ki točijo članom v zaključenih društvenih prostorih, smatrati kot deležna ugodnosti čl. 16. Tako je izreklo tudi ministrstvo notranjih del v svojem odloku z dne 28. marca t. l. št. 7622. Ta odlok smo objavili v julijski številki Narodnega Gospodarja. Zdi se nam pa, da trgovci tega odloka ne poznajo, ker drugače nebi mogli sumničiti naše upravne oblasti napačnega postopanja. Zelo malo logično in umestno je razlikovanje gremija med društvi v ožjem in širšem pomenu. Dočim bi po naziranju trgovcev društva v ožjem smislu (klubi, kazine, čitalnice), ki so organizacije meščanov, t. j. imovitejših slojev, bila deležna ugodnosti čl. 16, konzumna društva, kot društva v širšem pomenu, ki pa so organizacije delavcev, in kmetov, teh ugodnosti ne bi smela uživati. Dvomimo, da bi bilo to v namenu in duhu zakona.

† **Msgr. Ivan Rojec.** Po daljšem bolehanju je umrl v nedeljo 2. septembra msgr. Ivan Rojec, tolminski dekan, eden najodličnejših primorskih in slovenskih duhovnikov sploh. Že kot mlad kaplan se je zelo uspešno udeleževal na političnem, prosvetnem in združnem polju. Med prvimi Slovenci se je v dejanju potegoval za delavca. Ko je bil kurat v Biljah, je skušal vsaj omejevati izkoriščanje delavcev v opekarnah goriške okolice z ustanovitvijo „Ljudske opekarne“. Najbolj znan je postal kot župnik v Mirnu z ustanovitvijo „Čevljarske zadruge“. Bil je eden tistih duhovnikov, ki so na združnem polju delovali tesno skupaj z dr. Krekom. Bodi mu ohranjen časten spomin!

Osrednja zveza nemških konzumov (Zentralverband deutscher Konsumvereine) v Hamburgu je praznovala letos 25-letnico svojega obstoja. Zveza je ena izmed naj-

večjih zvez konzumnih društev sploh. Ima 1086 članic v katerih je organiziranih 2,932.000 zadrušnikov. Promet konzumov je znašal v preteklem letu skupaj 1 milijardo mark, deleži 445 milijonov, rezerve 40 milijonov, ter hranilne vloge 207.5. Občni zbor zveze se je vršil letos od 11. do 13. junija v Dresdenu.

Rajfajznovke v Indiji. Kot poroča glasilo nemške rajfajznove zveze, je v Prednji Indiji 80.000 posojilnic, ki so po večini

zgrajene na neomejeni zavezi in se drže strogo načel, ki jih je postavil Raiffeisen. Tako je torej Indija tista dežela, ki ima največje število rajfajzenskih posojilnic. Seveda sorazmerno posojilnice v Indiji niso tako močno zastopane kot v Nemčiji, če število primerjamo z ogromno površino Indije in z množino prebivalstva. Vsi pristaši združnega gibanja pa morajo biti ponosni na to, da je rajfajznov pokret zavzel celi svet, kar dokazuje njegovo upravičenost in korist.

⊙ ⊙ ⊙ ⊙ ⊙ **GOSPODARSTVO.** ⊙ ⊙ ⊙ ⊙ ⊙

Pospeševanje varčnosti. Kozjaška posojilnica je sklenila na svojem občnem zboru podariti najboljšemu učencu iz vsakega razreda hranilno knjižico z vloženim zneskom od 50 Din. Na ta način hoče vzbuditi v mladini veselje do varčnosti in jo vzgojiti za dobre gospodarje. Sklep Kozjaške posojilnice je posnemanja vreden, zato ga stavimo vsem drugim posojilnicam za vzgled in vzpodbudo.

XIV. mednarodni poljedelski kongres se bo vršil dne 7. junija 1929 v Bukarešti. Razprave kongresa se bodo vršile v sedmih sekcijah, ki bodo obsegale vse smeri kmetijstva. Sekcije bodo sledeče: 1. Za agrarno politiko (agrarna reforma v Rumuniji, organizacija poljedelskih trgov); 2. kmetijsko gospodarstvo (knjigovodstvo, organizacija dela); 3. združništvo; 4. poljedelstvo in vinogradništvo (melioracija, škodljivci); 5. živinoreja in ribarstvo (kriza konjereje); 6. poljedelska industrija (sladkorna); 7. ženska vprašanja (vloga ženske v kmetijstvu). Kongres bo trajal štiri dni. Vršile se bodo te dni ekskurzije po Rumuniji. Taksa za udeležbo na kongresu znaša 13 zl. frankov. Predsednik kongresa g. Komarasesko se je obrnil na načelnika poljedelskega ministr-

stva g. Stojkoviča s prošnjo, da zainteresira tudi jugoslovanske strokovnjake za udeležbo na kongresu. Želeti bi bilo, da prevzamejo tudi referate in koreferate. Prijave sprejema g. načelnik Stojkovič.

Rezultati letošnje žetve v Evropi so po podatkih mednarodnega poljedelskega instituta v Rimu sledeči:

	v milijonih stotov			
	pšenica	rž	ječmen	oves
1928	201.5	39.8	63.6	58.9
1927	105.8	37.5	57.5	54.9
povprečno				
1912 1926	176.2	37.6	58.4	55.9

Kakor se vidi je pridelek pšenice skoraj še enkrat večji kakor lansko leto. V Zedinjenih državah je letošnji pridelek po ceni pri pšenici za 5 milijonov stotov večji od lanskega, pri ječmenu za 17 mil. stotov in pri ovsu za 37 mil. Samo pridelek rži bo za nekako 5 mil. stotov manjši.

Praznik varčnosti. Mednarodni zavod za varčnost je preložil praznik varčnosti na dan 30. oktobra, dočim je dosedaj bil ta praznik 31. oktobra. Namen letošnjega četrtega dneva varčnosti je, da zopet opozori vse narode na smisel in pomen varčnosti. Kajti samo varčnost, to je zbiranje kapitala

ustvarja sredstva za bogastvo in gospodarsko svobodo. Bolj kot za druge narode je potrebno varčevanje pri nas, ki smo na lastnem kapitalu siromašni, ter smo vsled tega od tujega odvisni. Zato naj bo 30. oktober za nas res dan varčnosti in naj da povod za zbiranje novih hranilnih vlog. Kdor varčuje daje gospodarstvu kredit in pomaga s tem lajšati stiske in težave v vseh pridobitnih panogah, v kmetijstvu, obrti in industriji. Cvetoče gospodarsko življenje pa koristi končno varčevalcu samemu. Svetovni praznik varčnosti naj nam bo opomin, da vsi sodelujemo pri odstranitvi gospodarskih težav. Najlepšo in najugodnejšo priložnost za varčevanje ima naše ljudstvo v kreditnih zadrugah, v naših hranilnicah in posojilnicah.

Ureditev mednarodne trgovine z sirom. Mednarodni poljedelski zavod v Rimu je izdelal načrt o dogovoru glede mednarodne trgovine s sirom ter ga je poslal državam v vpogled in odobrenje. Po načrtu bodo države, ki bodo pristopile k dogovoru, obvezane, da bodo osem mesecev po uveljavljenju dogovora sprejele v svoje državne zakone vrsto predpisov, ki imajo za namen preprečenje vsakega varanja glede vrste in proizvodne dežele v trgovini se nahajajočega sira in ki urejajo ugotovitev maščobe, vodne vsebine ter vzorčno določitev. Po izvorni deželi imenovane označbe sira, kot sir z Emmentaler, Parmegiano, Gruyère, Roquefort itd se smejo brez pristavka rabiti samo pri blagu, ki je bilo napravljeno v dotični izvorni deželi. Pri siru imenovanih označb, ki je bil narejen v drugih deželah, mora biti jasno označeno, kje se je sir produciral n. pr. Argentinski Parmegiano, Avstrijski Emmentaler, Italijanski Gruyère itd. Velikost črk in napovedba produkcije na

zunanji strani morata biti enako veliki kakor besede, ki označujejo vrsto sira. Ponarejeni sir sme imeti le tedaj izvorno ime, če je bil napravljen iz iste vrste mleka, kot v izvorni deželi. Besedilo in podoba na etiketah ponarejenega sira se ne smejo tikati izvorne dežele, če bi mogel biti kupec s tem varan. Dalje sledijo določbe glede uradnih jamstvenih označb itd. Za ugotovitev maščobne vsebine se priporoča metoda Schmid Bondzyvski Ratzlaff.

Dawesov načrt. Od 1. septembra 1927 do 1. avgusta 1928 je plačala po Dawesovem načrtu Nemčija 1938.5 milj. mark reparacij. Naša država je dobila v tem letu od Nemčije v raznih plačilih 0.3 milj. mark, reparacij v blagu 43.4 milj. mark. Razni transferi pa so znašali 14.8 milj. mark, skupno torej 58.5 milj. mark.

Gospodarska zveza v Ljubljani notira naslednje cene: Tomaževa žlindra Din 120.—; rudninski superfosfat v vrečah po 50 kg Din 92.— po 100 kg à Din 92.—, kalijeva sol po 100 kg Din 170.—, kostni superfosfat Din 128.—; apneni dušik v pločevinastih bobnih Din 285.—; kostna moka Din 120.—; mavec (gips) Din 40.—; nitrofoskal v pločevinastih bobnih Din 200.—; cement dalmatinski Din 58.—; cement trboveljski 62.—; klajno apno Din 4.—; lanene tropine Din 3.60; modra galica Din 7.45; žveplo Din 3.20. Pri vagonem odjemu se cene za gnojila in cement znatno znižajo na franco vsaka postaja. Mlatilnice s tresali in reto Din 4.100.—; slamoreznice Din 1.700.— do 2.000.—; čistilnik 10 sit Din 1.500.—; Plugi Din 500.— do Din 940; reporeznica M. R. Din 550.—; trijerji Din 2.000.— do 3.500.—; mlatilnice na ročni pogon Din 2.200.—; robkači Din 900.—; sadni mlini Din 1.400.— do Din 1.700.—; brzoparilniki Din 1.400.— do Din 2.800.—; kosilni stroji Din 2.000.—. Razen tega imamo na zalogi še vse vrste poljedelskih strojev.

Vabilo

k

izredni glavni skupščini

Zadružne zveze v Ljubljani,

registrovane zadruga z omejeno zavezo,

ki bo dne 14. novembra 1928, ob 10. uri
dopoldne v hotelu „Union“ v Ljubljani.

Dnevni red:

1. Sklepanje o pristopu Zadružne zveze v Ljubljani k Oblastni zadrugi za poljedelski kredit v Zagrebu.
2. Referati: a) o živinorejskih, b) o mlekarških, c) o vinarskih in sadjarskih zadrugah.
3. Slučajnosti.

Dr. A. Korošec
predsednik.

§ 1. Zvezinih pravil: **Zvezina skupščina.**

Zvezina skupščina je občni zbor zadruga in sestaja iz odposlancev Zvezinih članic.

Vsako Zvezino članico zastopa na Zvezini skupščini njen načelnik. Če pa ta pri Zvezini skupščini ni prisoten, zastopa Zvezino zadrugo pooblaščenec, ki se iskaže s pravilno izdelanim pooblastilom načelstva Zvezine članice. Ena oseba sme zastopati kvečjemu 10 zadrug.

Pooblastila. — Zadruga, ki ne bi poslale na skupščino svojega odposlanca, prosimo, da pošljejo pravilno podpisana pooblastila Zvezi, ki bo poskrbela za zastopstvo.